

המשולש הסביבתי פוליטיקה ערכים וידע

היערכות להשפעות על כדור הארץ של שינוי האקלים אינו פשוט כלל וכלל, הוא מתבסס על מידע אקדמי של חוקרים רבים בעולם, מודלים סביבתיים המפותחים במכוני מחקר ואוניברסיטאות על גבי הגלובוס.

החלוקה בין מיטיגציה (הפחתת גזי חממה) לאדפטציה (היערכות ועמידה בפני השפעות שינוי האקלים). החלוקה זו נעשית בכדי לסייע בטיפול בשני היבטים העיקריים של שינוי האקלים:

מיטיגציה: מכוונת להפחתת ומניעת פליטות גזי חממה. זה כולל פרויקטים שמטרתם להפחית בפליטת פחמן דו-חמצני וגזים אחרים התורמים להתחממות כדור הארץ, כגון שיפור ביעילות האנרגטית, שימוש באנרגיות מתחדשות, ופיתוח טכנולוגיות נקיות.

אדפטציה: מתמקדת בפעולות שמטרתן להתמודד עם השפעות שינוי האקלים שכבר מתרחשות או צפויות להתרחש. זה כולל פרויקטים שמטרתם להגן על קהילות ומערכות אקולוגיות מפני השפעות שינוי האקלים, כגון עליית פני הים, התמודדות עם תופעות מזג אוויר קיצוניות, ושיפור התמודדות עם משברי מים ומזון.

הבנק העולמי מקדם פרויקטים בשני התחומים הללו, כאשר המטרה היא לשלב בין שני היבטים הללו לטובת מאבק יעיל ומקיף בשינוי האקלים.

בשנת 2023, הבנק העולמי הקצה תקציב שיא של 38.6 מיליארד דולר למימון פרויקטים הקשורים למאבק בשינוי האקלים, מהווה עלייה של 22% לעומת השנה הקודמת. תקציב זה כלל גם תמיכה בהשקעות המוקדשות להיערכות ועמידה בפני השפעות שינוי האקלים. לעומת זאת, בשנת 2022, התקציב של הבנק העולמי למאבק בשינוי האקלים היה 31.7 מיליארד דולר, כאשר כ-36% מההלוואות של הבנק היו מוקדשות להשקעות קשורות לאקלים. התקציב לשנת 2022 גבוה יותר מהיעד שהוצב בתוכנית הפעולה של הבנק העולמי לשינוי האקלים לשנים 2021-2025, שהיה 35% מסך ההלוואות.¹ ברור לכולם כי חברות ישראליות כמעט ולא במשחק הגדול.

בבחירת פרויקטים סביבתיים ישנם מספר גורמים פוליטיים וקיימים שעשויים לשפוע על החלטות והתכנון של הפרויקטים הללו. פרויקטים סביבתיים עשויים לקבל עדיפות פוליטית במקרים בהם הם משתלבים במסר פוליטי או בסדר היום הפוליטי של ממשלת המדינה. לדוגמה, ממשלת מדינה עשויה לבחור להשקיע בפרויקטי סוללות סולאריים במטרה להציג את עצמה כמובילה בתחום הטכנולוגיות הירוקות. כמו כן, לוביסטים וקבוצות עניין עשויות להשפיע על בחירת הפרויקטים באמצעות לחצים פוליטיים. הן עשויות להשקיע משאבים וכוח לשכנע את נציגי הממשלה והחליטים הפוליטיים לבחור פרויקטים סביבתיים מסוימים. תעשיות גדולות עשויות להיות לובי חזק במדינה ולהשפיע על בחירת הפרויקטים. לדוגמה, תעשיות נפט וגז עשויות לדחות או להשקיע בפרויקטים סביבתיים שיכולים להפחית את התלות בדלקנים הגורמת להן להפסיד רווחים.

ניתוח של המצב מביא למסקנה כי המנועי הכסף המושקע באיכות הסביבה ושינויי האקלים מאותגר בשלושה מרחבים המשלימים אחד את שני

- 1. מרחב הפוליטי** - זהו המגרש הפוליטי. המגרש של מקבלי החלטות
- 2. מרחב הערכי** - ההבנה שיש בעיה ערכית מוסרית לכל אחד מאיתנו, אם לא נטפל בכך היום, מול הצאצאים שלנו ושלהם לא נוכל לתרץ תירוצים כי לא יהיה למי.
- 3. מרחב הידע** - מקצועיות ולמידה מתמדת של הסיכונים ובעיקר של ההזדמנויות

דוגמא אחת מתוך רבות אך מעניינת וטובה שבה כלל התנאים התקיימו היא ביבשת אפריקה הקמת מפעל חדש אשר יסייע להפחית 45,000 טון בפליטת CO₂, והוא כולל מערכת אחסון האנרגיה הראשונה הפרויקט הראשון ברפובליקת מלאווי הגובלת בטנזניה בצפון, בזמביה במערב ובמוזמביק במזרח ובדרום-מערב. למלאווי יש בין תעריפי הגישה לחשמל הנמוכים בעולם, רק 11.2% בשנת 2019. רוב כושר הייצור הקיים - 75% - תלוי בכוח הידרו (חלק ניכר ממנה מאגם מלאווי), מה שהופך את המדינה לפגיעה השפעות של שינויי אקלים ומובילה להפסקות תכופות וממושכות. יתר על כן, שיא הביקוש מנוהל כיום באמצעות גנרטורים דיזל יקרים ומזהמים. ממשלת מלאווי מציעה להעלות את רמות החשמול ל-30% עד שנת 2030, במטרה להגדיל את אספקת החשמל על ידי יצרני חשמל עצמאיים חדשים ולחבר לקוחות חדשים לרשת.

מוקדם יותר השנה, MIGA הנפיקה ערבויות של 24 מיליון דולר עבור השקעות במפעל פוטו-וולטאי חדש של 20 מגה וואט. המפעל כולל מערכת אחסון אנרגיה בסוללות - הראשונה במלאווי. המפעל הפוטו-וולטאי, יצרן החשמל העצמאי השני במלאווי הנתמך על ידי MIGA, מוסיף מקור חדש לאספקת אנרגיה נקייה שיפחית את פליטת ה-CO₂ ב-45,000 טון לאורך מחזור חייו. מערכת אחסון הסוללות 5 MW/10 MWh הותקנה ובוצעה פעילה במקביל למפעל ובעלת אורך חיים שימושי צפוי של עד 15 שנים עם 100% של יתרונות סביבתיים.²

ממשלת מלאווי הכירה כעת באופן רשמי בחשיבותו של חינוך סביבתי ופועלת כעת להכללתו בתכנית הלימודים של כל בתי הספר היסודיים. אחת התוכניות המופעלות על ידי The Lilongwe Wildlife Trust. LWT המלמד את חשיבות הסביבה ואת ההשלכות המזיקות של צייד, כריתת יערות והרג בעלי חיים הפושטים יבולים. התוכנית גם מממנת הכשרה של שופטים מקומיים בדיני חיות בר (המובילה לאכיפה מוגברת), ובוחנת דרכים להחליף את ההכנסה שהקהילות מרוויחות באמצעות סחר משתלם בבשר שיח וסחלבים אכילים.³

מודולי הדרכה וחומרי הדרכה פותחו בשלושה נושאים: שימור ורווחה של חיות בר, סכסוך בין אדם לחיות בר ופשעי חיות בר. קציני חינוך LWT הכשירו מורים בבתי ספר להעביר את המודולים ולעזור לבתי הספר להקים מועדוני חיות בר. ילדים קיבלו מוטיבציה מעצם שיתוף הפעולה ותוכנית זו כללה את מנהלי המחלקות לגנים לאומיים וחיות בר בעבודה עם ועדות משאבי טבע ומנהיגי קהילה שיש להם השפעה רחבה.

המרחב בו ניתן להשפיע לאורך זמן הוא הידע והדרך להתמודדות עם ההשפעות של שינויי האקלים עובר במסלולו דרך משרדי הממשלה השונים כאשר הדומיננטים שבהם יהיו משרדי החינוך, סביבה, תחבורה, כלכלה ואנרגיה ולאלו צריך להיות פעילות משמעותית כבר בשלבים מוקדמים בגני הילדים, אשר ימשיך דרך חינוך בצבא ועד לפעילות משותפת עם גופים ציבוריים אחרים. ההשלכות של שינויי האקלים מציבות אתגר ההולך וגדל. התלמידים זקוקים לידיעה, מיומנויות וערכים כדי להבין את העולם המשתנה ולפעול בו.